

Отже, звільнення від кримінальної відповідальності за фінансування тероризму відноситься до імперативного звільнення від кримінальної відповідальності, при якому суд зобов'язаний за наявності зазначених передумов та підстав звільнити особу від кримінальної відпо-

відальності. Таке звільнення також має ознаки безумовного, тобто остаточного та безповоротного. При цьому звільнення не ставиться в залежність від подальшої поведінки особи після ухвалення рішення про її звільнення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Баулін Ю.В. Звільнення від кримінальної відповідальності. К.: Атіка, 2004.
2. Булейко А.О. Дискусійні питання визначення підстав та умов звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям. Кримінально-правове, кримінально-виконавче та кримінологічне забезпечення захисту прав і свобод людини і громадянина. Запоріжжя, 2016.
3. Виттенберг Г.Б. Совершенствование законодательства о наказании. Сов. государство и право. 1980. № 6.
4. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. К. Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005.
5. Голіна В.В. Злочинності – організовану протидію. Х.: Рубікон, 1998.
6. Дубинин Т.Т. Состав преступления и состав освобождения от уголовной ответственности. Уголовно-правовые и процессуальные проблемы реализации уголовной ответственности. Куйбышев: гос. ун-т, 1986.
7. Келина С.Г. Теоретические вопросы освобождения от уголовной ответственности. М: Наука, 1974.
8. Наден О.В. Спеціальні види звільнення особи від кримінальної відповідальності за злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів. Х.: Право, 2003.
9. Про практику застосування судами України законодавства про звільнення особи від кримінальної відповідальності: Постанова Пленуму Верховного Суду України № 12 від 23 грудня 2005 р. Вісн. Верхов. Суду України. 2006. № 2.
10. Усатий Г.О. Кримінально-правовий компроміс К.: Атіка, 2001.

УДК 343.61:343.541

КЛАСИФІКАЦІЯ ТА ТИПОЛОГІЯ СЕРІЙНИХ ЗЛОЧИНІВ

CLASSIFICATION AND TYPOLOGY SERIAL CRIMES

Духніна А.В., студентка

*Навчально-науковий інститут права
Університету державної фіскальної служби України*

Стаття присвячена дослідженню актуальних теоретико-практичних питань кримінології щодо класифікації та типології серійних злочинів. За допомогою класифікації весь масив злочинів поділяється на групи (класи) злочинів, при цьому найбільш визнаною є класифікація серійних вбивць за фактором організованості. У кримінологічній науці розрізняють типологію та класифікацію. Відмінність понять полягає в тому, що типологія здійснює узагальнення сукупності типових для всіх або певних груп соціальних особливостей, тоді як класифікація розподіляє злочинців на групи за певними одиничними та індивідуальними ознаками.

Ключові слова: серійні злочини, класифікація злочинів, типологія злочинів, кримінально-правова кваліфікація, кримінологічне пізнання.

Статья посвящена исследованию актуальных теоретико-практических вопросов криминологии по классификации и типологии серийных преступлений. С помощью классификации весь массив преступлений делится на группы (классы) преступлений, при этом наиболее признанной является классификация серийных убийц по фактору организованности. В криминологической науке различают типологию и классификацию. Отличие понятий заключается в том, что типология осуществляет обобщение совокупности типичных для всех или определенных групп социальных особенностей, тогда как классификация распределяет преступников на группы по определенным единичным и индивидуальным признакам.

Ключевые слова: серийные преступления, классификация преступлений, типология преступлений, уголовно-правовая квалификация, криминологическое дознание.

Article is devoted to a research of topical theoretic-practical issues of criminology on classification and typology of serial crimes. By means of classification all array of crimes into groups (classes) of crimes, understand classification of crimes how distribution of crimes to certain categories, groups, types, according to the purposes by certain criteria are divided. The entity of classification is that it allows reducing an array of empirical data in certain classes for a further research. As a result, one or another sign, the development of certain recommendations for grouped elements, reduces the classification value to the study of an array of information about serial crimes in scientific and practical sources, further analysis, and group. We will note that the most recognized is classification of serial killers by an organization factor.

In criminological science, distinguish typology and classification. The difference of concepts is that the typology realizes generalization of set of social features, typical for all or certain groups, whereas classification distributes criminals on groups on determined by single and personal signs.

In article, criminological classification of serial murders that consists of two units it is created: «Classification by criminal legal sign which provides division of serial murders on: 1) mercenary; 2) sexual; 3) hooligan; 4) misanthropic; 5) based on national, religious, racial hostilities; 6) because of cannibalism. However, the considered list of the bases of classification is not exhaustive. 2. Classification by signs of circumstances of commission of crime: 1) on murder methods; 2) in the place and time of murder; 3) according to characteristics of the victims of murder.

Key words: serial crimes, classification of crimes, typology of crimes, criminal and legal qualification, criminological knowledge.

В основі методологічного підходу для здійснення кримінологічної класифікації знаходяться положення логіки про принципи і види поділу досліджуваних об'єктів за певними ознаками, які дозволяють виокремити ці об'єкти. У свою чергу Георг Гегель писав: «Всеобщее должно

расчлениваться на особенности; поэтому необходимость членения заключена во всеобщем. Но так как дефиниция уже сама начинается с особенного, то необходимость для нее перейти к членению заключена в особенном, которое само по себе указывает на другое особенное.

И, наоборот, особенное отделяется от всеобщего именно потому, что определенность обуславливается потребностью отличить ее от иной по отношению к ней определенности; тем самым всеобщее выступает как предпосылка для членения» [1, с. 261–262].

Класифікація злочинів – це розподіл злочинів на певні категорії, групи, види, відповідно до мети за певними критеріями. За допомогою класифікації весь масив злочинів можна поділити на певні групи (класи) злочинів. Сутність класифікації полягає в тому, що вона дозволяє звести масив емпіричних даних у певні класи для подальшого дослідження. Як результат, значення класифікації зводиться до дослідження масиву отриманої інформації щодо серійних злочинів з наукових та практичних джерел, подальшого аналізу, групування за тією чи іншою ознакою, розробки певних рекомендацій відповідно до згрупованих елементів.

Розглядаючи серійні злочини, варто зазначити, що серед розглядуваних діянь свою класифікацію мають серійні вбивства та серійні сексуальні вбивства, адже як зазначалося вище, серійні злочини є некорисливими злочинами.

Психолог та кримінолог Ю.М. Антонян запропонував класифікацію серійних вбивств, а саме: «1) вбивства, спрямовані на отримання сексуального задоволення; 2) вбивства з метою подолання опору жертви під час зґвалтування; 3) вбивства з метою задоволення статевої пристрасті з трупом; 4) вбивства з метою приховання злочину; 5) вбивства, що вчиняються у відповідь на акт приниження» [2, с. 11–12; 3, с. 235]. Проте зазначимо, що розглянута класифікація, на нашу думку, не в повній мірі розкриває зміст вчинюваних діянь.

На думку В. Ісаєнка, серійні вбивства класифікуються на чотири групи: «1) з корисних мотивів; 2) пов'язані із зґвалтуванням або задоволенням статевої пристрасті неприродним шляхом; 3) під час протистояння організованих груп; 4) вбивства, скоєні на замовлення, особами, для яких це стало професією» [4, с. 2–3].

Відповідно до класифікації, запропонованої Р. Реслером, серійні вбивці поділені на дві категорії: «1) організований несоціальний злочинець; 2) дезорганізований асоціальний злочинець» [2, с. 61].

Л.П. Конишева класифікувала серійні вбивства на дві групи: 1) вбивства, що мають ситуативний характер, є атрибутами сексуальних дій; 2) вбивства, що супроводжуються завданням максимальних страждань, є основним елементом.

В.В. Новик класифікує серійні сексуальні вбивства на такі групи: «1) умовно-сексуальні; 2) безумовно-сексуальні» [5, с. 77]. Разом з тим Б.В. Шостакович поділяє такі вбивства на групи: «1) вбивства, вчинені неосудними із захворюваннями на шизофренію і глибокою розумовою відсталістю; 2) вбивства, вчинені з метою приховання зґвалтування; 3) вбивства, вчинені в момент насильства для досягнення максимального відчуття статевого задоволення; 4) некросадистські вбивства, при яких статевої акт не обов'язково супроводжує дії вбивці» [6, с. 103].

На основі викладеного вище, аналізуючи наукові позиції різних вчених щодо класифікації серійних вбивств, варто зазначити, що єдиної думки під час дослідження даного питання немає. Тому, підтримуючи думку М.П. Кептене, мають місце певні недоліки, що були допущені дослідниками, а саме: «1) має місце безпідставне, стереотипне суміщення понять серійних вбивств та вбивств, вчинених на сексуальному ґрунті. Такі терміни використовуються як синоніми за змістом, в той час, коли вони співвідносяться як загальне та часткове відповідно. Адже вбивства на сексуальному ґрунті виступають тільки частиною всіх серійних вбивств; 2) наведені класифікації не можуть виступати основою для побудови методики розслідування злочинів розглядуваної категорії у зв'язку з тим, що не відображають специфіки окремих груп серійних вбивств і не охоплюють всього масиву різновидів маніяків, які були встановлені практикою» [7, с. 189].

Класифікацію серійних вбивць можна умовно розділити на три великі групи, відмінність в яких відбувається на рівні завдань, що вирішуються за допомогою такої класифікації. Існуючі класифікації серійних вбивць доцільно згрупувати в три блоки – описові, теоретичні та практико-прикладні.

Описова класифікація серійних вбивць не має основної мети, не розкриває природу досліджуваного явища, не надає будь-якої рекомендації щодо оптимізації заходів контролю і боротьби з досліджуванним явищем. Метою такої класифікації є виокремлення та оцінка значимості другорядних ознак, характерних для серійних вбивць, а завдання зводяться до таких:

- визначення кола досліджуваних явищ на початковій стадії дослідження, коли емпіричний матеріал не зібраний в обсязі, необхідному для побудови закінчених теорій і розробки детальних рекомендацій;

- виділення кваліфікуючих ознак, які згодом сформулюють, змінять або підтвердять адекватність кримінально-правової норми життєвих реалій;

- забезпечення збору та систематизації емпіричного матеріалу, який згодом буде статистично оброблений.

Прикладами такої класифікації є класифікації серійних вбивць за кількістю учасників злочину (серійні вбивці-одинаки або члени групи серійних вбивць), класифікація за використанням зброї (серійні вбивці, які використовують вогнепальну зброю; серійні вбивці, що використовують холодну зброю; серійні вбивці, які використовують вибухові пристрої; серійні вбивці, які застосовують різні підручні засоби; серійні вбивці, що використовують кілька видів зброї) [8, с. 10].

Теоретичні класифікації серійних вбивць у цільовому аспекті визначають домінуюче прагнення дослідників виявити природу досліджуваного явища. Це не означає, що теоретичні класифікації абсолютно не призначені для вирішення науково-практичних завдань, просто основна мета даної групи класифікацій є дослідження феномену в межах тієї чи іншої теорії або області знань. Розглядуване знаходить своє відображення в класифікації серійних вбивць за природою психічного відхилення (невротичні та психотичні серійні вбивці) [9, с. 147–149], в класифікації серійних вбивць за видами парafilії (серійні вбивці-садисти; серійні вбивці-некрофіли; серійні вбивці-апотемнофіли) [10, с. 68–74].

Серед теоретичних класифікацій серійних вбивць найбільш відома і визнана класифікація за спрямованістю мотивації серійних вбивць [11, с. 202], що включає:

- вбивць-візіонерів – здійснюють вбивства під впливом ілюзій і галюцинацій (наприклад, Д. Берковец);

- вбивць-місіонерів – здійснюють вбивства людей з групи ризику (повій, наркоманів, гомосексуалістів), а також за расовими або національними ознаками, позбавляючи, на їхню думку, суспільство від «бруд» (наприклад, С. Ряховський);

- вбивць-гедоністів – вбивають, тому що їм подобається вбивати (наприклад, Г. Міхасевич). У представників цієї групи форма «соціопат» переважно характеризується егоцентричністю, яка виражається у визнанні нормальності задоволення своїх потреб, навіть якщо при цьому необхідно позбавити людину життя;

- вбивць-мисливців – вбивають для відчуття своєї переваги над безпорадною жертвою, тим самим прагнуть компенсувати своє відчуття нікчемності й марності (наприклад, Р. Берделла).

Основне призначення практико-прикладних класифікацій серійних вбивць визначається адаптацією теоретичних знань у реальній дійсності.

На сьогоднішній момент найбільш визнаною є класифікація серійних вбивць за фактором організованості. Організованість/дезорганізованість є показником здатності до контролю простору, часу, жертви злочину. Вміння прорахувати ймовірні елементи майбутньої або поточної події, оптимізувати свій фізичний і психічний потенціали, здатність запобігти настанню негативних наслідків для

себе, домінування інтелектуальної складової над емоційною – це ті характеристики, які відносять серійного вбивцю до групи організованих серійних вбивць. Відповідно, домінування емоційного начала над інтелектуальним є ознакою дезорганізованого серійного вбивці.

Класифікація за фактором організованості базується на класифікації за природою психічного відхилення. Так, порівнюючи характеристики двох типів серійних вбивць розглядуваних класифікацій, спостерігається, що організований серійний вбивця одночасно входить у групу невротичних серійників, а дезорганізований – відповідно психотичний представник даної групи злочинців.

Проте перераховані вище класифікації серійних вбивць не дозволяють повністю розкрити специфіку механізму вчинення злочинів серійними вбивцями, а потім і визначити типові матеріальні сліди злочину, характерні для кожного типу серійних вбивць. Тому, щоб заповнити цю прогалину, потрібно розглядати особистість серійного вбивці в межах запропонованої класифікації, тобто поєднати класифікацію за фактором організованості з класифікацією за спрямованістю мотивації серійних вбивць.

У кримінологічній науці розрізняють типологію та класифікацію. Відмінність цих понять полягає в тому, що типологія здійснює узагальнення сукупності типових для всіх або певних груп соціальних особливостей, тоді як класифікація розподіляє злочинців на групи за певними одиничними та індивідуальними ознаками. Як результат, типологія серійних вбивць є не просто необхідним елементом кримінологічного пізнання системи «злочин» [12, с. 91–93], а й виступає змістовним елементом практичного використання теоретичного знання.

У результаті цього синтезу в процесі використання біографічного методу [13, с. 70–71] і методу аналізу незалежних характеристик були виокремлені такі типи серійних вбивць: організований гедоніст; дезорганізований гедоніст; організований мисливець; дезорганізований мисливець; організований місіонер; дезорганізований місіонер [14, с. 180–182].

1. Організований гедоніст; приклади: А. Чикатило, Г. Міхасевич, П. Сагкліфф, С. Ткач, С. Мартинов, Дж. Крісті, Е. Мельников тощо.

Елемент	Змістова характеристика
Час	Денний або вечірній час доби
Місце	Власний дім/квартира або безлюдне місце в місті/сільській місцевості
Мотив	Отримання задоволення
Жертва	Переважно молоді жінки як найбільш доступна і бажана жертва
Знаряддя	Колочо-ріжучі інструменти (ножі, тесаки і т.п.), ударно-дроблячі інструменти (молотки тощо)
Спосіб підготовки до вчинення	В силу розвинених комунікативних здібностей легко встановлює психологічний контакт із жертвами. Після цього заманює їх у задалегідь підготовлене місце – власний будинок/квартиру. Якщо вбиває в безлюдному місці в місті/поза містом, то може використовувати автомобіль
Спосіб вчинення злочину	Удушення, нанесення численних колочо-ріжучих поранень, нанесення ударів тупим предметом. Жертва часто піддається звалтуванню
Спосіб приховування слідів	Не залишає на місці злочину знаряддя вбивства. Труп може засипати землею/піском/снігом тощо. Якщо вбивства сталися вдома у вбивці, то ховає труп у потаємному місці, а потім позбавляється від нього.
Післязлочинна поведінка	Після вчинення вбивства починається стадія емоційного спокою, під час якої він живе своїм звичайним життям, не виділяючись серед інших.
Орієнтовна тривалість періоду	1 місяць – 1 рік. У виняткових випадках, у разі передчуття небезпеки цей період може розтягнутися до декількох років

2. Дезорганізований гедоніст; приклади: А. Чикатило, А. Чайка, Р. Чейз, В. Іонесян, А. Євсєєв, Д. Берковіц, Р. Рамірес.

Елемент	Змістова характеристика
Час	Денний або вечірній час доби
Місце	Малолюдне або безлюдне місце в місті/сільській місцевості
Мотив	Отримання задоволення
Жертва	Переважно випадкова. За один епізод може бути (вкрай рідко) дві жертви
Знаряддя	Колочо-ріжучі інструменти (ножі, тесаки тощо); ударно-дроблячі інструменти (молотки і т.п.); іноді вогнепальна зброя
Спосіб підготовки до вчинення	Як правило, дана стадія у цього типу серійних вбивць відсутня в силу нерозвинених комунікативних навичок. Вони можуть безцільно блукати на певній території, як тільки побачать доступну жертву – нападають. Дуже рідко такий серійний вбивця може заговорити із жертвою, але, як правило, час розмови нетривалий.
Спосіб вчинення злочину	Нападає раптово, частіше за все зі спини, щоб жертва не змогла швидко відреагувати на напад. Спосіб вбивства чимало залежить від мети: з метою наживи – шляхом нанесення численних колочо-ріжучих поранень, нанесення ударів тупим предметом; з метою отримання сексуального задоволення – перед убивством відбувається звалтування, в тому числі й у збоченій формі.
Спосіб приховування слідів	Як правило, після вбивства не намагається сховати/позбутися трупа, але намагається заховати/позбутися знаряддя злочину. Часто після кожного вбивства знаряддя вбивства змінюється.
Післязлочинна поведінка	Після вчинення вбивства знаходиться в нестабільному стані. Для зняття стресу зловживає алкоголем, наркотичними речовинами тощо.
Орієнтовна тривалість періоду	1–2 місяці. До кінця кримінальної кар'єри цей період може скоротитися до 1 тижня

3. Організований мисливець; приклади: Т. Банді, Дж. У. Гейси, Д. Даммер, А. Сливко, Р. Берделла, С. Головін.

Елемент	Змістова характеристика
Час	Денний або вечірній час доби
Місце	Будинок/інше приміщення, що належить серійному вбивці. Також може вибирати і безлюдні місця (наприклад, занедбані приміщення)
Мотив	Панування над жертвою
Жертва	Жертва заздалегідь визначена, відповідає ідеальному образу серійного вбивці. Залежно від сексуальної орієнтації серійного вбивці це або чоловік, або жінка молодого віку.
Знаряддя	Предмети, що дозволяють зв'язати і знешкодити жертву, наприклад мотузки, скотч тощо. Можуть використовувати для цієї мети і фармакологічні препарати. Мають «набір для тортур», що складається з різних знарядь.
Спосіб підготовки до вчинення	Яскраво виражений «сталкінг». Жертву може довго вистежувати, отримуючи дані про постійні місця відвідування, місце проживання, наявність родичів. Максимальна комунікація з жертвою в процесі знайомства. Може використовувати автомобіль для пересування і вистежування жертв.
Спосіб вчинення злочину	Знайомиться із жертвою, після чого швидко завойовує її довіру. Потім заманює в задалегідь підготовлене місце, після чого протягом тривалого часу мучить жертву, на завершення – здійснює вбивство

Спосіб приховування слідів	Намагається заховати/позбутися трупа, знаряддя злочину зазвичай не викидає, використовуючи багаторазово
Після-злочинна поведінка	Після вчинення вбивства починається стадія емоційного спокою, під час якої він живе звичайним життям, не виділяючись серед інших.
Орієнтовна тривалість періоду	1 місяць – 1 рік. У разі передчуття небезпеки цей період може розтягнутися до декількох років.

4. Дезорганізований мисливець; приклад: Ю. Цюман.

Елемент	Змістова характеристика
Час	Денний або вечірній час доби.
Місце	Місто/сільська місцевість, у безлюдних місцях (наприклад, занедбана будова).
Мотив	Панування над жертвою
Жертва	Випадкова. Залежно від сексуальної орієнтації серійного вбивці це або чоловік, або жінка молодого віку.
Знаряддя	Найчастіше пригнічує опір жертви власною фізичною силою. Може використовувати предмети, що дозволяють зв'язати і знешкодити жертву, наприклад, мотузки, скотч тощо.
Спосіб підготовки до вчинення	Середньо виражений «сталкінг». Може заговорити з жертвою, але, як правило, час розмови нетривалий.
Спосіб вчинення злочину	Нападає раптово, частіше за все зі спини, щоб жертва не змогла швидко відреагувати на напад. Для придушення опору може оглушити жертву, після чого транспортує її в безпечне для нього місце, гвалтує і вбиває.
Спосіб приховування слідів	Як правило, після вбивства не намагається сховати/позбутися трупа, але намагається заховати/позбутися знаряддя злочину. Часто після кожного вбивства знаряддя вбивства змінюється.
Після-злочинна поведінка	Після вчинення вбивства знаходиться в нестабільному стані. Для зняття стресу зловживає алкоголем, наркотичними речовинами тощо.
Орієнтовна тривалість періоду	1–2 місяці. До кінця кримінальної «кар'єри» цей період може скоротитися до 1 тижня

5. Організований місіонер; приклади: Р. Хамаров, В. Третьяков, А. Пічущкін, Дж. Кл. Вон.

Елемент	Змістова характеристика
Час	Денний або вечірній час доби
Місце	Місто. Вибирає малолюдні місця. «Надомники» можуть вбивати у власному будинку/іншому приміщенні.
Мотив	Одержимість ідеологією/релігійний фанатизм
Жертва	Жертва заздалегідь визначена, відповідає ідеальному образу серійного вбивці, який залежить від конкретної ідеї серійного вбивці. Наприклад, якщо він прихильник нацистської ідеології, то жертвами будуть особи «нечистого походження».
Знаряддя	Діапазон широкий – від зашморгу до вогнепальної зброї.
Спосіб підготовки до вчинення	Деякій частині серійних вбивць цієї категорії властивий «сталкінг». Жертву може певний період вистежувати, отримувати про неї дані про постійні місця відвідування, місце проживання, наявність родичів тощо. Може використовувати автомобіль для пересування і вистежування жертв. Частина серійних вбивць цього виду можуть вчинити злочин у разі непристойної, на їхню думку, поведінки жертви, наприклад зловживання алкоголем.

Спосіб вчинення злочину	Залежно від особи вбивці: деяка частина серійних вбивць цієї категорії знайомиться з жертвою, завойовує її довіру, заманює до себе додому/в безлюдне місце, після чого здійснює вбивство. Інша частина нападає імпульсивно.
Спосіб приховування слідів	Намагається заховати/позбутися трупа, знаряддя злочину зазвичай не викидає, використовуючи багаторазово.
Після-злочинна поведінка	Після вчинення вбивства починається стадія емоційного спокою, під час якої він живе звичайним життям, не виділяючись серед інших.
Орієнтовна тривалість періоду	1 місяць – 1 рік. У разі передчуття небезпеки розкриття цей період може розтягнутися до декількох років.

6. Дезорганізований місіонер; приклади: С. Ряховський, П. Войтов і Е. Лобачова.

Елемент	Змістова характеристика
Час	Переважно вечірній час доби.
Місце	Місто/сільська місцевість, вибирає малолюдні місця.
Мотив	Одержимість ідеологією/релігійний фанатизм.
Жертва	Як правило, жертва заздалегідь визначена, відповідає ідеальному образу серійного вбивці, який залежить від конкретної ідеї серійного вбивці. Наприклад, якщо він прихильник нацистської ідеології, то жертвами будуть особи «нечистого походження».
Знаряддя	Переважно колючо-ріжучі та ударно-розбиваючі.
Спосіб підготовки до вчинення	Як правило, дана стадія у цього типу серійних вбивць відсутня в силу нерозвинених комунікативних навичок. Вони можуть безцільно блукати на певній території, як тільки побачать доступну жертву – нападають. Зрідка такий серійний вбивця може заговорити з жертвою, але, як правило, час розмови нетривалий.
Спосіб вчинення злочину	Нападає імпульсивно.
Спосіб приховування слідів	Як правило, після вбивства не намагається сховати/позбутися трупа, але намагається заховати/позбутися знаряддя злочину. Часто після кожного вбивства знаряддя вбивства змінюється.
Після-злочинна поведінка	Після вчинення вбивства знаходиться в нестабільному стані. Для зняття стресу зловживає алкоголем, наркотичними речовинами тощо.
Орієнтовна тривалість періоду	1–2 місяці. До кінця кримінальної «кар'єри» цей період може скоротитися до 1 тижня.

На основі викладеного вище та наведених положень вважаємо за доцільне сформулювати кримінологічну класифікацію серійних вбивств, яка складається з двох блоків: «1. Класифікація за кримінально-правовою ознакою, яка передбачає поділ серійних вбивств за мотивами вчинення: 1) корисливі; 2) сексуальні; 3) хуліганські; 4) людинонависницькі; 5) з мотивів національної, релігійної, расової неприязні; 6) на ґрунті канібалізму. Розглядуваний перелік підстав класифікації не є вичерпним. 2. Класифікація за ознаками обставин вчинення злочину: 1) за способами вбивства; 2) за місцем та часом вбивства; 3) за характеристиками жертв вбивства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гегель Г. Наука логики: в 3-х томах. М.: «Мысль», 1972. Т. 3. 371 с.
2. Образцов В.А. Серийные убийства как объект психологии и криминалистики: Ин-т междунар. права и экономики; ред. А.С. Грибоедова. М.: Омега Л., 2003. 208 с.
3. Антонян Ю.М., Ткаченко А.А., Шостакович Б.В. Криминальная сексология. Спарк. М, 1999. 464 с.
4. Исаенко В. Организация расследования серийных убийств. Законность. 1999, № 2. С. 2–7.
5. Новик В.В. Криминалистические аспекты сексуальных убийств. Серийные убийства и социальная агрессия. Ростов н/Д., М., 1994. С. 77.
6. Шостакович Б.В. Феномен серийных сексуальных убийств. Серийные убийства и социальная агрессия. Ростов н/Д., М., 1994. С. 103
7. Кептене М.П., Поняття та криміналістична класифікація серійних вбивств. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: «Юриспруденція». 2013. № 6-1. Т. 2. С. 187–191.
8. Криминалистическая методика расследования отдельных видов и групп преступлений: учебное пособие / В.Д. Зеленский (и др.). Краснодар: КубГАУ, 2013. 355 с.
9. Turvey V.E. Criminal profiling: an introduction to behavioral evidence analysis. N. Y.: Academic Press, 1999. С. 147–149.
10. Старович З. Судебная сексология: перевод с польск.: Юрид. лит. М, 1991. 366 с.
11. Шехтер Х., Эверит Д. Энциклопедия серийных убийств.: КРОН-ПРЕСС. М, 1998. 352 с.
12. Ахмедшин Р.Л., Алексеева Т.А. Проблемы криминалистической типологизации личности. Алтайский юридический вестник. 2014. № 3 (7). С. 91–93.
13. Юань В.Л. Систематизация источников информации о личности допрашиваемого на этапе подготовки к допросу. Сборник материалов криминалистических чтений. 2015. № 11. С. 70–72.
14. Хоменков Р.О., Ахмедшин Р.Л. Классификация серийных убийц: синтез результатов. Вестник Томского государственного университета. 2016. № 410. С. 179–183.

УДК 343.2/.7

ОКРЕМІ ПИТАННЯ РЕФОРМУВАННЯ СЛУЖБИ ПРОБАЦІЇ В УКРАЇНІ

SOME ISSUES OF REFORMING THE PROBATION SERVICE IN UKRAINE

Іваньков О.І., к.ю.н.,
доцент кафедри кримінального,
кримінально-виконавчого права та кримінології
Академія Державної пенітенціарної служби

Боднар І.В., к.ю.н.,
начальник кафедри тактико-спеціальної підготовки
Академія Державної пенітенціарної служби

Іваньков І.В., к.ю.н., доцент,
доцент кафедри теорії та історії держави і права,
конституційного права
Академія Державної пенітенціарної служби

У статті досліджені окремі питання, які потребують додаткового правового регулювання, що виникають у процесі реформування служби пробації в Україні. Авторами зосереджена увага на необхідності закріплення належного кримінального процесуального статусу досудової доповіді та встановлення, у зв'язку з цим, додаткових прав та обов'язків працівникам уповноваженого органу з питань пробації під час судового розгляду. В роботі вказано на прогалини, які виникають під час виконання покарань, не пов'язаних з позбавленням волі уповноваженим органом з питань пробації та здійснення ним контролю за поведінкою осіб, звільнених від відбування покарань з випробуванням, особливо стосовно взаємодії цього органу з іншими державними та недержавними інституціями.

У статті наведений досвід діяльності органів пробації в інших країнах та наведена точка зору на необхідність внесення змін у національне законодавство з метою розширення функцій уповноваженого органу з питань пробації, а саме введення постпенітенціарної пробації.

Ключові слова: умовно-досрочове звільнення, засуджений, покарання, пробаційні програми, виправлення, ресоціалізація.

В статье исследованы отдельные вопросы, требующие дополнительного правового регулирования, которые возникают в процессе реформирования службы пробации в Украине. Авторами сосредоточено внимание на необходимости закрепления надлежащего уголовного процессуального статуса досудебного доклада и установления, в связи с этим, дополнительных прав и обязанностей во время судебного разбирательства работникам уполномоченного органа по вопросам пробации. В работе указано на пробелы, которые возникают во время исполнения наказаний, не связанных с лишением свободы, уполномоченным органом по вопросам пробации и осуществления им контроля за поведением лиц, освобожденных от отбывания наказания с испытательным сроком, особенно в отношении взаимодействия этого органа с другими государственными и негосударственными учреждениями.

В статье приведен опыт деятельности органов пробации в других странах и представлена точка зрения на необходимость внесения изменений в национальное законодательство с целью расширения функций уполномоченного органа по вопросам пробации, а именно – введение постпенитенциарной пробации.

Ключевые слова: условно-досрочное освобождение, осужденный, наказание, пробационные программы, исправление, ресоциализация.